

OPONENTSKÝ POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Názov práce: *Kapitoly z náboženských dejín Spiša v ranom novoveku*

Autor práce: Mgr. Monika Bizoňová, PhD.

Odbor HIK: história

Oponent: prof. PhDr. Michal Valčo, PhD.

Pracovisko opONENTA: Evanjelická bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Habilitačná práca s názvom "Náboženské pomery na Spiši v období reformácie a rekatolizácie (16. – 18. storočie)" predstavuje prepracovanú a dôkladnú analýzu náboženských zmien v konkrétnej oblasti Slovenska. Autorka sa rozhodla pre skúmanie obdobia raného novoveku, ktoré je z hľadiska náboženskej histórie jedným z najdôležitejších zlomových bodov. V tomto období dochádzalo k mnohým zmenám, ktoré mali hlboký vplyv na formovanie náboženských pomerov nielen na Spiši, ale aj na celom území súčasného Slovenska. Jej prístup je v tomto smere prínosný, keďže sa snaží zmapovať tieto zmeny a ponúknuť čitateľovi komplexný prehľad tejto doby. Vybrané obdobie a geografický priestor sú historicky a kultúrne významné, čo robí jej skúmanie relevantným. Aj napriek tomu, že náboženské dejiny Spiša sú už do istej miery preskúmané, autorka práce pristupuje k téme s novou energiou a usiluje sa o komplexný uhol pohľadu. Zvolená téma je vysoko aktuálna aj preto, lebo sa dotýka historických procesov, ktoré boli a do istej miery aj sú pre Slovensko kultúrne a nábožensky formatívne.

Cennou skutočnosťou je autorkin dlhodobý záujem o skúmanie náboženských pomerov v období raného novoveku na území súčasného Slovenska. Jej záväzok k tejto téme je očividný a jeho plody sa prejavujú nielen v tejto habilitačnej práci, ale aj v sérii predchádzajúcich publikácií, ktoré poskytli čiastkové výsledky jej výskumu. Dlhodobé a systematické skúmanie vybranej problematiky sú dobrým predpokladom pre dosiahnutie stanovaných cieľov jej habilitačnej práce. Táto práca, ktorá je vyvrcholením jej dlhodobého úsilia v skúmanej oblasti, tak predstavuje dôkladné zhodnotenie problematiky, ktoré je obohatené o výsledky jej predchádzajúceho výskumu.

Práca bohužiaľ nemá jasne definovaný cieľ, ako by sme to očakávali v jej úvode. Rovnako chýba aj úvodné vysvetlenie použitej terminológie. Napríklad, v protestantských kruhoch sa používa pojem „protireformácia“, kým v katolíckej proveniencii pojem „rekatolizácia“. Práci by prospelo, keby autorka tieto pojmy predstavila, odlíšila a načrtla možné historicko-teologické dôvody, ktoré stoja za odlišným pomenovaním toho istého historického diania medzi protestantmi a katolíkmi.

Vráťme sa však k cieľom práce. Na základe opisu štruktúry práce možno dedukovať zameranie sa autorky na tri rozmery náboženských dejín Spiša: históriu reformácie, dejiny rekatolizácie a napokon analýzu náboženských pomerov a to predovšetkým na základe výskumu archívnych prameňov. Implicitne tu vidíme tri čiastkové ciele.

Pokiaľ ide o splnenie sledovaných cieľov, autorka ich splnila v uspokojivej miere. Podarilo sa jej identifikovať relevantné archívne materiály, pracovala s adekvátne vybranou sekundárnou literatúrou a jej analýza historického materiálu je vecná a zrozumiteľná. Okrem iného to dokazuje schopnosť autorky venovať sa danému predmetu výskumu detailne a precízne. Zároveň však treba podotknúť, že ciele práce boli relatívne komplexné a náročné a vymedzenie takejto širokej témy vždy

prináša určité kompromisy. Je evidentné, že autorka musela vynaložiť veľké úsilie, aby dokázala pokryť tak široké spektrum otázok a problémov, ktoré sa viažu k danému obdobiu.

Zvolené metódy spracovania sú primerané a autorka ich efektívne využila pri vytváraní kvalitného prehľadu náboženských zmien na Spiši v období reformácie a rekatolizácie. Autorka sa opiera najmä o archívne pramene, konkrétne kanonické vizitácie (a iné pramenné materiály), čo možno považovať za historicky zaujímavý a relevantný zdroj informácií. Využitie historických, archívnych a štatistických metód spracovania dáva práci široký základ a poskytuje komplexnejší pohľad na skúmanú problematiku.

Výsledky práce predstavujú istý prínos pre výskum raného novoveku na území súčasného Slovenska a najmä pre náboženské dejiny Spiša. Autorka sumarizuje existujúce poznatky a prináša nové poznatky o vplyve reformácie a rekatolizácie na konfesiónalnú štruktúru obyvateľstva na Spiši, čo predstavuje prínos pre slovenskú historiografiu. Výsledky práce sú prezentované jasne a zrozumiteľne.

Pokiaľ ide o nedostatky, je možné poukázať na nedostatočne formulované ciele v úvode a občasné prekrývanie informácií v texte. Okrem toho chýba definovanie kľúčovej terminológie (a to nielen termínov „protireformácia“ a „rekatolizácia“). Autorka by sa tiež mala vyhnúť slovu „poukázať“, keď hovorí o cieľoch svojho výskumu a vedeckých prác – konkrétne vid' s. 151. „Poukazovanie“ nie je súčasťou vedeckej metodológie a nie je to ani dostatočný cieľ vedeckej práce. Avšak, tieto drobné nedostatky neznižujú celkovú kvalitu a hodnotu práce.

Mám dve otázky k práci:

1. Ako by ste hodnotili význam lokálnych faktorov (napríklad vplyv konkrétnych duchovných alebo laických elít) pri náboženských zmenách na Spiši v porovnaní so všeobecnými trendmi (ako napr. celková spoločenská a geopolitická situácia, meniac sa kultúra a vzdelávanie s príchodom novoveku, a podobne) v období reformácie a rekatolizácie?

2. Práca sa zameriava na Spiš. Myslíte, že by sa aspoň niektoré kľúčové zistenia dali extrapolovať na iné regióny Slovenska, alebo by výsledky mohli byť iné v dôsledku špecifických regionálnych charakteristík?

V závere by som chcel podotknúť, že habilitačná práca predstavuje významný prínos pre odbornú verejnosť a autorka si zaslúži uznanie za jej precíznosť a komplexnosť.

Záverečné hodnotenie

Habilitačnú prácu *Kapitoly z náboženských dejín Spiša v ranom novoveku* autorky Mgr. Moniky Bizoňovej, PhD. **odporúčam** prijať na obhajobu a po úspešnej obhajobe a habilitačnej prednáške **odporúčam** udeliť vedecko-pedagogický titul docent v odbore habilitačného konania a inauguračného konania **história**.

V Bratislave, 20. 5. 2023

Meno a priezvisko s titulmi a podpis
prof. PhDr. Michal Valčo, PhD.